

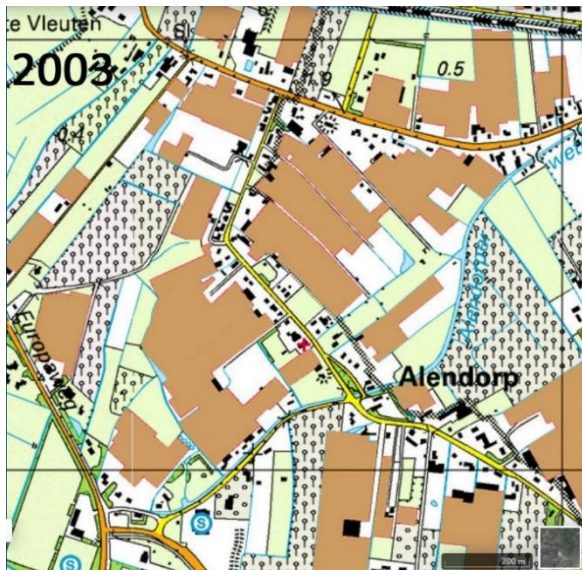
Oude fruitbomen in Vleuten – De Meern

Oude fruitbomen in Vleuten – De Meern

Begin 20e eeuw ontwikkelde Utrecht zich tot een belangrijk industrieel centrum van Nederland. Grote bedrijven zoals Werkspoor, Demka, Jamin, de Nederlandsche Cacao- en Chocoladefabriek en Joh. Enschede vestigden zich in Utrecht. Als gevolg daarvan nam het aantal inwoners van de stad sterk toe. Veel monden moesten worden gevoed, en in tegenstelling tot nu, waarbij groente en fruit vaak over grote afstand worden aangevoerd, werden deze verswaren zo dicht mogelijk geteeld in de buurt van waar ze werden geconsumeerd. De grond aan de westkant van Utrecht behoorde tot het stroomgebied van de Oude Rijn. Dit is vruchtbare bodem, die zeer geschikt is voor tuinbouw. Het was dan ook logisch dat vanaf 1900 zich in de regio

tussen Vleuten en De Meern veel tuinders gingen vestigen. Van 1910 tot 1930 groeide het aantal tuinderijen van 5 naar 77. Er kwamen tal van kassen en boomgaarden te liggen. Eind 20e eeuw ontstond concurrentie van fruit dat uit Zuid-Europa werd aangevoerd. Dit leidde tot schaalvergroting die tot gevolg had dat nagenoeg 100% van de grond in beslag werd genomen door kassen en boomgaarden. Daarmee werd deze regio het 4e tuinbouwgebied van Nederland, na Westland, Aalsmeer en Venlo.

Het besluit om de westkant van Utrecht te bestemmen als grootschalig woongebied (Vinex) heeft enorm veel invloed gehad op het bodemgebruik en leefgebied. Ten

Topografische kaarten van het centrale gebied van het huidige Maximapark. Links de situatie uit 2003 en rechts 20 jaar later. De bruine vlakken zijn kassen en de kruisjes zijn boomgaarden. Het is nauwelijks voor te stellen dat beide kaarten hetzelfde gebied betreft. Bron: Kadaster, Apeldoorn.

Perenboom in de buurt van de Camphuysenstraat in Vleuten

behoefte van de aanleg van de wijken Leidsche Rijn en Vleuterweide moesten alle kassen geruimd en boomgaarden gerooid worden. Zoals op de topografische kaarten uit 2003 en 2023 te zien is, veranderde het landschap volledig. Pas als je goed kijkt, zie je dat beide kaarten hetzelfde gebied weergeven. Tussen beide wijken werd het Maximapark aangelegd. Gelukkig zijn daarbij een aantal oude landschapselementen behouden gebleven. Op diverse plaatsen zijn nog restanten van boomgaarden aanwezig. Vaak zijn

deze restanten later nog aangevuld met jonge aanplant van appel- en perenbomen. Interessant is om te zien dat bij een aantal oude fruitbomen de tand des tijds er stevig aan heeft geknaagd. Ze zijn grillig, hol en compleet uit model. Ze hebben het zwaar te verduren gehad en laten dat ook zien. Hun strijd tegen de elementen dwingt respect af.

De belangrijkste fruitboomrestanten komen hieronder aan de orde.

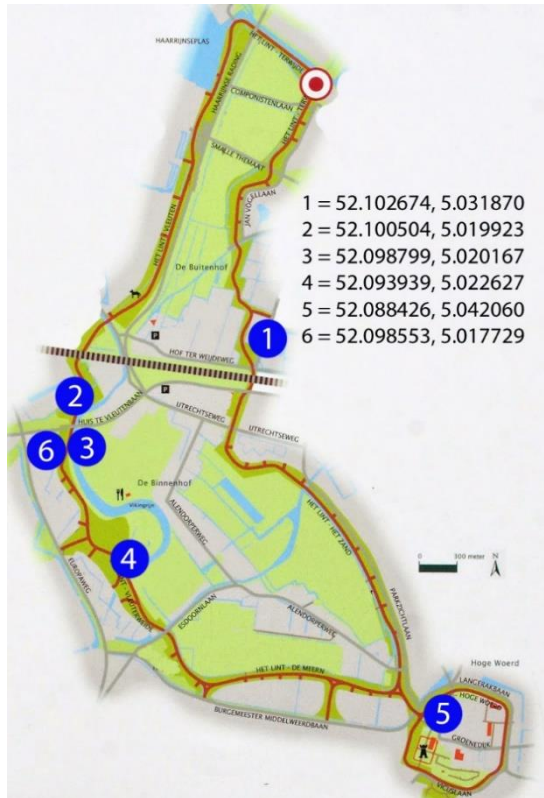
De oudste nog bestaande fruitboom in Vleuten – De Meern is een perenboom. Die staat op een kleine openbare binnenplaats achter een rij huizen (achter nr. 8) langs de Camphuysenstraat in Vleuten (52.107789, 5.008143). Het is een forse boom, met een hoogte van 11,0 m en een omtrek van 1,84 m (op 130 cm vanaf de grond). De boom is geplant in 1900 en heeft, volgens de topografische kaart nooit deel uit gemaakt van een boomgaard. Het was een boom die stond langs een huis of boerderij en diende ongetwijfeld als 'huisboom' voor particuliere perenoogst. Volgens omwonenden draagt de boom nog ieder jaar volop peren. Een vitaal exemplaar, dus.

In en bij het Maximapark zijn op een vijftal locaties oude fruitbomen te vinden (zie de nummers in onderstaande figuur).

① Perenbomen aan beide zijden van de Enghlaan. Dit is een bijzonder natuurhistorisch monument. Zelden zie je dat fruitbomen worden gebruikt als laanboom over zo'n lange afstand. Langs de Enghlaan staan 65 oude bomen over een afstand van 750 meter. Veruit het merendeel van de bomen is geplant in 1935. Ongetwijfeld hebben er veel meer gestaan. Om het laaneffect in stand te houden zijn tal van jonge perenbomen tussen de oude geplaatst. Veel oude bomen vallen in het oog vanwege hun grillige

vorm. Een aantal zijn hol of half hol, en zijn in slechte conditie. Je vraagt je af hoe lang ze nog zullen leven.

② Een 8-tal kromme en verweerde, deels holle appel- en perenbomen, verdeeld over een rechte lijn langs de Prinsenboslaan, doorsneden door Het Lint, en een haaks daar opstaande lijn ten oosten van Het Lint. De locatie ter plekke van Het Lint is 52.100607, 5.020173. Een groot aantal bomen staan op de bomenkaart verkeerd gedateerd (2016). De oudste datering is 1960. Met jonge aanplant is er een dubbele rij van gemaakt. Volgens de

Oude fruitbomen in en rond het Maximapark

Appelboom met uit de holte ontspringende vlier. Rechtsboven: de stam van de vlier, komend uit de holte.

topografische kaart hebben de bomen tot 1987 deel uit gemaakt van een boomgaard. De bomen stonden aan de rand van deze boomgaard, langs een lijnvormige verlagings in het landschap, die nog steeds zichtbaar is. De Prinsenboslaan ligt duidelijk lager dan de rij fruitbomen.

③ Hier bevindt zich een restant van een boomgaard, niet ver van plek nr. 6. Er staan bomen met een heel indrukwekkende vorm. De conditie ervan lijkt zwak, want er zijn nogal wat dode takken aanwezig. Het is een mengeling van appel- en perenbomen, met veel jonge aanplant. 'Pronkstuk' is een appelboom (52.098832,

5.020192), die in de bomenkaart gedateerd is op 1970, maar veel ouder lijkt. De boom is hol, en heeft nog maar één gezonde grote tak. Toch lijkt hij veel groter. Bij nadere beschouwing blijkt dat onder in de holte op de bodem een vlier is ontsproten, die breed is uitgegroeid en is opgeschoten tot een grotere hoogte dan de boom zelf. Omdat een vlier heel andere bladeren heeft dan een appelboom, lijkt het alsof de boom twee verschillende vormen bladeren heeft. Al met al een bizar gezicht. Hopelijk blijft het stel nog vele jaren een twee-eenheid.

④ Een rij perenbomen dichtbij de kruising van Het Lint en het Pater Mendelpad (52.093926, 5.022654). De bomen zijn niet groot, dus als je op je tenen gaat staan, kun je de peren plukken. Ze zijn in de bomenkaart gedateerd op 2012, maar lijken veel ouder, dus wellicht zijn ze als volwassen bomen geplant.

⑤ Een nog intacte laagstam perenboomgaard langs Het Lint nabij Castellum Hoge Woerd (52.088477, 5.042037). Al vanaf 1892 staat op de topografische kaart dat op deze plaats een boomgaard ligt. Op de Utrechtse bomenkaart zijn de huidige bomen gedateerd op 1960. Het is dus niet de eerste generatie. De conditie van de bomen is

wisselend; sommige zijn al verdwenen. Op 500 meter afstand ligt een nieuw aangelegde boomgaard die behoort bij fruitbedrijf en plattelandswinkel Goes. De commerciële fruitteelt is dus nog niet helemaal uit deze omgeving verdwenen.

⑥ Een 16-tal hoogstam perenbomen langs de Rhenovalaan, geplant in 1970 en nog behoorlijk vitaal. Een mooi rijtje oude bomen. Deze perenbomen maakten deel uit van een boomgaard.

Naast bovengenoemde oude locaties zijn er in Utrecht ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal nog op een drietal plaatsen oude fruitbomen te vinden:

- Twee oude appelbomen (1900) in een tuin aan het einde van de Strijlandweg (52.084877, 5.073880). Een van de twee is nagenoeg dood.
- Acht perenbomen (1944) langs de Molenrakhof (52.086416, 5.051005). Tussen de perenbomen staan een paar dode exemplaren.
- Twee perenbomen (1940) langs Het Zand ter hoogte van de Westlandtuin (52.096818, 5.045259). Duidelijk is te zien dat deze bomen geënt zijn op een gelijksoortige boom.

*De Enghlaan,
een echte
perenbomenlaan*